

Vad är en nyhet?

Vad har hänt?

När och var har det hänt?

Hur har det gått till?

Vilka är följderna?

Vem berörs?

För en nyhet behövs både fakta och åsikter.

Nyheten ska

- vara en förändring
- vara aktuell
- beröra många
- vara viktig för samhällsutvecklingen
- vara oväntad
- vara lokal
- vara medias egen nyhet

Bilder ljuger inte

Péter Guzli, ungersk turist i New York 11.9.2001 (egentligen 28.11.1997)

- 11.9.2001 var en varm dag. Ändå har han varma kläder på sig
- Utsiktsterrassen fanns i det södra tornet. Det norra tornet träffades först, så han står bredvid en skyskrapa som brinner
- Det södra tornet träffades klockan 9:03. Utsiktsterrassen öppnades klockan 9:30
- Planet som flög in i det södra tornet kom från söder. På bilden kommer det från norr.
- Planet som flög in i det södra tornet var ett United Airlines-plan, inte American Airlines
- Fel flygplanstyp. Båda planen var Boeing 767:or. På bilden är det en 757:a
- Planet kommer i hög hastighet. Varför är det inte suddigt?

www.hoaxes.org

www.snopes.com

Bilder har alltid manipulerats

Josef Stalin och Nikolai Jeshov, chef för hemliga polisen NKVD, tills han visste för mycket, torterades och erkände att var nationens fiende, hade stulit statliga pengar, samarbetat med tyska spioner och homosexualitet. Han avrättades och plockades bort ur historieböckerna

Får nyhetsbilder vara bildmontage?

Videor ljuger inte?

När man inte kan lita på sina egna ögon - så här blir du lurad av rörliga bilder

<https://yle.fi/uutiset/3-9464168>

Ljud ljuger inte?

As the video reveals, the man speaking is not the former commander-in-chief, but rather Oscar-winning filmmaker Jordan Peele with a warning for viewers about trusting material they encounter online.

BuzzFeed video producer Jared Sosa first pasted Peele's mouth over Obama's, then replaced the former president's jawline with one that moved with Peele's mouth movements. He then used FakeApp to smooth over and refine the footage — a rendering that took more than 56 hours of automatic processing.

Källkritik

Källkritik utvecklades inom historieforskning

Primärkälla: Mest trovärdig. En källa som är knuten till den ursprungliga händelsen, till exempel en person som berättar om något den själv varit med om.

Sekundärkälla: Återger, utvecklar, kommenterar eller kritiserar något en primärkälla har meddelat. Inte lika trovärdig som en primärkälla, men kan öka sin trovärdighet genom att sammanställa information från olika källor i syfte att redovisa olika vinklar på samma fakta.

Tredjepartskälla: En källa som återger det som en sekundärkälla har meddelat.

Fem viktiga frågor:

1. Vem?

Vem har skapat sidan? Är det en myndighet, organisation, företag eller person du känner till sedan tidigare? Är det en expert som uttalar sig? Vilka andra webbplatser länkar man till – en myndighet eller till en okänd källa? Eller finns inga angivna källor alls?

Tips! Om det finns uppgifter om skribenten, googla på namn eller e-postadress och se vilka träffar du får. Om du vill veta om skribenten har skrivit böcker i ämnet, kan du söka i bibliotekskataloger.

2. Varför?

Varför har den aktuella webbplatsen skapats? Vill man sprida information eller åsikter? Vill man väcka debatt eller underhålla? Är någon ute efter att tjäna pengar?

3. Vad?

Vilken typ av information finns på sidan? Är det mest personliga åsikter eller fakta? Verkar innehållet pålitligt? Stämmer det med sådant du redan vet? Är källan den som den utger sig för att vara? Finns det källhänvisningar som går till ställen som bekräftar påståendet? Är dessa källor i sin tur oberoende av varandra eller delar de samma upphovsman? Utger sig källan för att vara den enda sanningssägaren i en värld av lögn?

4. När?

När gjordes senaste inlägget eller uppdatering av sidan? Om det var länge sedan har kanske omständigheterna förändrats? Fungerar länkarna fortfarande?

Tips! Tänk på att om du vill ha senaste nytt inom ett område, till exempel börskurser eller matpriser, vill du inte läsa inaktuell information. De flesta sökmotorer kan ställas in för att bara visa information som uppdaterats efter ett visst datum, t.ex. den senaste veckan. Men ska du studera historiska skeenden kan du ha nytta av både nytt och gammalt material.

5. Hur?

Hur hittade du sidan? Kom du dit via en källa som du litar på? Det är lätt att göra en till utseendet proffsig sajt utan att innehållet ligger på samma nivå. Tänk på att alltid göra din källkritiska bedömning efter innehållet, inte utseendet.

Tips! Kontrollera uppgifterna noggrant, oavsett om det gäller tryckta texter, webbsidor, bilder, inspelade uttalanden eller intervjuer. Källkritik är alltid viktig och extra utmanande när det gäller källor på nätet.

Så varför?

Misinformation och desinformation

Former [Arsenal](#) and Germany forward Lukas Podolski is considering legal action after conservative website Breitbart published his photo in an article about illegal immigration.

The online article was headlined "Spanish Police Crack Gang Moving Migrants on Jet-Skis", with a picture showing Podolski on a jet ski which had been taken at the 2014 World Cup in Brazil where the German team were relaxing during a day off.

Breitbart användes i studentskrivningarna i engelska hösten 2017 som källa.

Nu är det rättat. Är allt bra då?

Satirtidningar

Grönköpings Veckoblad

Svenskbladet

The Onion

<https://www.metro.se/artikel/viralgranskarens-varningslista-xr>

Politisk agenda

En skolskjutning i Marjory Stoneman Douglas High School i Parkland i Florida den 14 februari 2018 (Alla hjärtans dag) krävde sjuutton dödsoffer.

Emma González, som överlevde skolskjutningen i Florida, blev en av frontfigurerna för ungas proteströrelse mot vapenvåld och för hårdare vapenkontroll i USA. Hon stod på scenen under jättestesterna March for our lives i 6 minuter och 20 sekunder – den tid det tog för 17 elever att skjutas till döds.

Vapenförespråkare ansåg att elevernas rörelse hotade den grundlagsenliga rätten att bära vapen.

<https://svenska.yle.fi/artikel/2018/03/26/den-amerikanska-hogern-gick-till-attack-mot-unga-som-protesterar-mot-vapenlagar>

Väcka känslor

Jordbävningen den 25 april 2015 inträffade i Gorkhadistriktet i Nepal. Efter jordbävningen spreds bilden med två små barn både i Twitter och Facebook.

På riktigt är bilden tagen i norra Vietnam år 2007. Fotografen berättade själv om sin bild i Twitter och intervjuades också av BBC.

Twitter @nasonnguyen Na-Son Nguyen This is my photo about two Vietnamese Hmong ethnic children taken in 2007 in Ha Giang province, it's not about Nepal.

Samma barn har tidigare påståtts vara föräldralösa barn i Myanmar och offer för inbördeskriget i Syrien.

Sök bilder via Google images <https://www.google.com/imghp?hl=EN>

Finländaren Janne Ahlberg twittrar @HoaxEye och har bloggen <https://hoaxeye.com/>

Rasism och hat

Anas Modamani, stämde Facebook

A Syrian refugee who took a selfie with Angela Merkel has failed in his attempt to sue Facebook over a series of posts falsely linking him to terrorist attacks.

The photograph which Anas Modamani, from Darayya near Damascus, took of himself and the German chancellor at a Berlin refugee shelter in September 2015 has since been repeatedly shared on doctored photomontages supposedly identifying him as the culprit behind crimes and terrorist attacks across Europe.

In January 2017, Modamani's lawyer [filed a preliminary injunction against Facebook Europe](#), "seeking to prevent Facebook from publishing the slanderous image of the Syrian refugee Anas Modamani in the context of terrorist attacks".

But a court in the southern city of Würzburg rejected Modamani's injunction, with the chief judge arguing that Facebook was not obliged to proactively seek out and delete defamatory posts since the social media giant was "neither a perpetrator or participant in the smears".

Trollfabriker

Internet Research Agency på Uliza Savuškina 55 i S:t Petersburg

Propaganda, påverka politiker, utpressning av journalister, desinformation

Facebook överlämnade omkring 3000 politiska annonser till den amerikanska kongressens utredare.

Kongressen utreder om Ryssland försökte påverka utgången i det amerikanska presidentvalet 2017.

Annonserna publicerades av en rysk så kallad "trollfabrik" före och efter valet på 470 olika Facebookkonton för att påverka opinionen i kontroversiella frågor så som vapenkontroll och rasfrågor. Enligt Facebook handlade reklamerna inte om en enskild kandidat eller om själva valet, utan den berörde specifika frågor som också behandlades i valet. Kampanjen pågick i knappt två år, och tog slut i maj 2017.

Facebook menar att det finns en koppling mellan dessa konton och med trollfabriken Internet Research Agency som verkar från S:t Petersburg. Gruppen är känd för att sprida material på sociala medier som stöder Kreml. Det går ändå inte att vattentätt bevisa att just den gruppen ligger bakom de 470 falska kontona på Facebook.

<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/09/22/facebook-overlamnar-3000-ryska-trollannonser-till-utredare>

Vems sanning?

Nick Sandmann och Nathan Phillips, 18.1.2019 i Washington DC

Elever från Covington Catholic High School, Park Hills Kentucky deltog i en anti-abortdemonstration. På väg till bussarna stötte de ihop med Nathan Phillips som deltog i en Indigenous Peoples March, och med fem personer ur gruppen Black Hebrew Israelites.

Alternativa fakta (alternative facts) är ett begrepp som president Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway myntade i samband med en intervju i det amerikanska TV-programmet Meet the Press den 22 januari 2017, då hon försvarade Vita husets pressekreterare Sean Spicers uttalande om antalet uppslutna vid Donald Trumps presidentinstallation den 20 januari 2017. När hon under intervjuens gång pressades av programledaren Chuck Todd att förklara Spicers "uttalade och bevisade lögn" svarade hon att han endast givit uttryck för "alternativa fakta", varpå Todd responderade: "Se här, alternativa fakta är inte fakta. Det är lögn".

Oululainen kaupunginvaltuutettu Junes Lokka teki tutkintapyyntöön toimittaja Johanna Vehkoosta.

Lokka – häirikö, joka on pitänyt Vehkoota silmätikkunaan jo pitkään – oli videolla ilmoittanut saapuvansa tilaisuuteen, jossa Vehkoon oli määrä esiintyä. Lokka on häiriköinyt erilaisia yleisötilaisuuksia, ja oli kaikki syyt olettaa, että hän oli myös nyt liikkeellä häiriköintitarkoituksessa.

Vehkoo kirjoitti Facebook-seinälleen, rajatulle ystäväjoukolle, statuspäivityksen, jossa kiitteli poliisia ja vartijoita siitä, että nämä olivat saapuneet paikalle pitämään tilaisuuden turvallisena.

Kirjoituksessaan hän kutsui Lokkaa muun muassa rasistiksi ja epäsuorasti natsipelleksi.

Lokka teki tutkintapyyntöön muun muassa siksi, että rasistiksi kutsuminen loukkasi hänen mielestään hänen kunniaansa. Syyttäjä päätti tarttua asiaan ja nostaa syytteen, johon Vehkoo vastaa tänään käräjäoikeudessa. (ur Journalisti)

Sociala medier och algoritmer

Du läser det du vill läsa. Du googlar det du vill veta.

Ur en demokratisk synvinkel har de nya medierna spelat störst roll för länder med ett stort demokratiskt underskott. Medierna har bidragit till att information i vissa lägen kunnat spridas trots stark repression från de styrande. Det har i vissa fall även bidragit till att göra människor i rika länder mer medvetna om utvecklingen i diktaturer. Men många diktatoriska regimer försöker också att kontrollera de sociala medierna exempelvis genom att blockera vissa sidor.

Vilken är mediernas uppgift?

Att ge information

Att förklara, kommentera, analysera

Att granska

Att kontrollera fakta

Att skapa opinion

Att underhålla

Ge minoriteten en röst

Den fjärde statsmakten

Riksdagen, regeringen, domstolen, massmedia

Stiftande, verkställande, dömande, granskande

Etiska frågor

Erityisen tärkeäksi nousee tiedonkäsittelyn eettisyys, esimerkiksi pohdintoja siitä, mitä voi tai kannattaa julkaista tai mitä tilastoista voi todella päätellä.

Moniäänisessä digitaalisessa ympäristössä eettisyys korostuu, Pullinen sanoo. Paitsi itselleen, toimittajilla on oltava kykyä vastata myös yleisölle. Se tarkoittaa, että journalistin on oltava aiempaa valmiimpi avaamaan tekemiään valintoja. (Jussi Pullinen, Tulevaisuuden toimittaja i Journalsiti)

”Jos jutussa ei avata jotain asiaa, lukija täydentää sen omasta näkökulmastaan ja yleensä pahimmilla mahdollisella tavalla”

Nyheter i framtiden

Radiokanal med den musik du vill ha

Radiokanal med de nyheter du vill ha

Snabbare är inte alltid sant

Berättargrepp, historier

Nyheter när du vill, genast eller med analys senare?